

або іншої центральнослобожанської говірки.

2.4. ЛСГ на позначення різних періодів росту і досягання сільськогосподарських культур

Розгляньмо окремо і багату в репертуарному плані й поліінформативну в науковому відношенні лексичну групу на позначення етапів росту й досягання сільськогосподарських рослин. Номінація різних періодів росту і дозрівання культивованих рослин характеризується неоднаковою деталізацією семантичного простору. Вона засвідчує наявність різної кількості елементів і має відмінності відповідно до особливостей досягання тієї або іншої культури. Проте для всіх сільськогосподарських рослин можна виділити 4 основні стадії: 1) етап появи сходів; 2) період росту (розвиток сходів, поява стебла і колоса (для зернових культур)); 3) стадія цвітіння; 4) період формування плодів і їх досягання».

Етапи росту й дозрівання жита. Прадавня економічна і культурна цінність жита для східних слов'ян є загальновідомою, тому різні періоди росту і досягання цієї рослини повсюдно і здавна

лексично репрезентовані. Перший етап «жито сходить» представлений такими формами: *сходде* (майже в усіх обстежених пунктах), *сходить'* (131, 133, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 181, 182, 183), *проростá/проростáйе* (128, 129, 131, 168, 171, 172, 185). Другий період «сходи розвиваються» репрезентований назвами *кушчúйец'а* (128, 129, 131, 133, 136, 137, 138, 172, 174, 179), *кушчúц':а* (141, 170, 176, 182, 185) // [жіто кушчúц':а / пóт'ім колосóв'і ідúт' устр'ёлку / пóт'ім із устр'ёлки випускайец'а кóлос / дáл'і жіто цв'іте / пóт'ім кóлос наливайец':а / пóт'ім пер'іод восковóйі і поўнойі сп'ёлос'т'і //] (170).

На позначення третього етапу «з'являються стебла» використовують номени *вихóде утрубку* (128, 129, 131, 133, 136, 137, 138, 140, 141, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183), *йде ў стр'ёлку* (170, 182, 184, 185), *йде ў рост стеблó* (131).

Четвертий період «з'являється колос» репрезентований такими формами: *йде ў кóлос* (майже в усіх обстежених пунктах), *викидá/викидáйе кóлос* (130, 131, 135, 139, 182, 184), *колосúц':а* (131, 134, 135, 141, 185), *випуска/випускайе кóлос* (170).

На позначення п'ятого етапу «цвіте» використовують назви *цв'іте* (в усіх досліджених пунктах), *красу́йец':а* (128, 129, 131, 133, 136, 137, 138, 140, 170, 171, 172).

Шостий період «наливається зерно» репрезентований у такий спосіб: *налива́йец':а* (в усіх обстежених пунктах); *налива́йец':а зерно́м* (128, 129, 131, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 168, 169, 171, 172, 175, 176, 177, 180, 181, 182, 183, 185), *налива́йец':а кóлос* (170, 173, 174, 178, 179, 184).

Сьомий етап «зріє» представлений назвами *дозр'івá/дозр'івáйе* (128, 129, 136, 137, 138, 179, 180, 182), *сп'ійе* (133, 169, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 181, 183), *достигá/достигáйе* (141, 168, 171, 178, 184, 185), *стíгне* (135, 139), *посп'івá посп'івáйе* (140), *зр'ійе* (172).

У періоді досягання жита мовці виділяють іноді такі стадії: *молóчна і зр'іла сп'іл'іс'т'* (172), *восковá і поўна сп'іл'іс'т'* (170), *молóчна, молóчно-восковá зр'іл'іс'т', зр'іле* (185), *молóчна і поўна сп'іл'іс'т'* (141). Зауважимо, що такі утворення, як правило, побутують у мовленні місцевих спеціалістів.

Етапи росту й дозрівання пшениці. Ця злакова культура має такі ж періоди росту і досягання, як і жито. Перший етап «пшениця сходить» репрезентований формами *сходде* (майже в усіх обстежених пунктах), *проростá/проростáйе* (128, 129, 131, 168, 169, 171, 172, 185), *сходить'* (131, 134, 135, 139, 184).

На позначення другого етапу «сходи розвиваються» використовують такі назви: *кушч'їець'а* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 136, 137, 138, 172, 174, 179), *кушч'їць'а* (141, 170, 176, 182, 185) // [пшениць'а тóже схóде / пóт'ім кушч'їць'а / дáл'і випуска́є стр'éлку / вибрáсує кóлос / пóт'ім цв'іте́ / кóлос налива́єць'а і дохóде до восковóї і дáл'і пóўно́ї сп'éлос'т'і //] (170).

Третій період росту «з'являються стебла» репрезентований такими елементами: *вихóде у трóбку* (128, 129, 136, 137, 140, 141, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183), *їде ў стр'ілку/стр'éлку* (170, 182, 184, 185), *стебліць'а* (130, 131, 132, 134, 139, 185) // [пшениць'а схóде / кушч'їець'а / пóт'ім кáжут' стебліць'а / дáл'і пшениць'а викидá колос / набира́є зерно́ абó / кáжут'/ полов'ї́е //] (131).

На позначення четвертого етапу «з'являється колос» використовують такі назви: *викидá/викидá́є кóлос* (130, 131, 133, 134, 135, 139, 170, 182, 184), *їде ў кóлос* (132, 134, 136, 137, 138, 140, 169, 177, 181, 183), *колос'їць'а* (131, 134, 135, 141, 185), *вибрáсує кóлос* (170), *викидá́є колосóк* (135), *викидá кóлос* (130).

П'ятий період «цвіте» репрезентований лексемами *цв'іте́* (в усіх обстежених пунктах), *крас'їець'а* (128, 129, 131, 133, 136, 137, 138, 140, 170, 171, 172).

На позначення шостого періоду «наливається зерно» використовують такі назви: *налива́єць'а* (в усіх обстежених пунктах), *налива́єць'а зерно́м* (128, 129, 131, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 168, 169, 171, 172, 175, 176, 177, 180, 181, 182, 183, 185), *налива́єць'а кóлос* (170, 173, 174, 178, 179, 184), *налива́єць'а зерно́* (130, 132, 134), *полов'ї́е* (131, 133), *набира́є зерно́* (131), *набира́єць'а зерно́м* (133), *форм'їець'а пл'їд* (128, 129, 131, 138, 169, 184).

Сьомий етап «зріє» репрезентований лексемами *дозр'івá/дозр'івá́є* (128, 129, 135, 136, 137, 138, 179, 180, 182), *зр'ї́є* (172), *сп'ї́є* (133, 169, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 181, 183), *посн'івá/посн'івá́є* (140), *достигá́є* (141, 168, 171, 178, 184, 185), *достигá* (168, 171, 178, 184, 185), *стігне* (135, 139).

У періоді досягання пшениці мовці додатково виділяють іноді такі стадії: *восковá* і *пóўна сп'ї́л'їс'т'* (170), *молóчна* і *пóўна сп'ї́л'їс'т'* (141), *молóчна* і *зр'ї́ла сп'ї́л'їс'т'* (172), *молóчна* і *молóчно-восковá зр'ї́л'їс'т'*, *зр'ї́ле* (185). Ці терміноподібні найменування, окрім *зр'ї́ле*, є утвореннями останнього часу. Вони активно побутують у мовленні сільських фахівців, зокрема агрономів.

Етапи росту й дозрівання ячменю. Перший і другий етапи мають такі ж назви, як і відповідні періоди росту пшениці.

Третій період росту «з'являються стебла» репрезентований такими формами: *виходе у_тру́бку* (128, 129, 136, 137, 141, 168, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 178, 180, 181, 183), *йде ў_стр'ілку/стр'елку* (170, 182, 184, 185), *стебліц':а* (130, 132, 134, 139, 185), *йде ў_стебло́* (128, 129, 133, 138), *йде ў_тру́бку* (169).

Четвертий і п'ятий етапи мають такі ж найменування, як і відповідні періоди росту пшениці. На позначення шостого етапу «наливається зерно» використовують такі назви: *налива́йцец':а* (в усіх обстежених пунктах), *налива́йцец':а зерно́м* (128, 129, 131, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 168, 169, 171, 172, 175, *налива́йцец':а ко́лос* (170, 173, 174, 178, 179, 184), *налива́йцец':а зерно́* (130, 132, 134).

Сьомий етап «зріє» має такі ж назви, як і відповідний період пшениці. Цей період складається з таких фаз: *молóчна* і *поўна сп'і́л'іс'т* (141), *воскова́/во́скова* і *поўна сп'і́л'іс'т'/сп'і́лос'т'* (170), *молóчна* і *зр'і́ла сп'і́л'іс'т'* (172), *молóчна*, *молóчно-воскова́/во́скова*, *воскова́/во́скова зр'і́л'іс'т'*, *зр'і́ле* (185).

Різнi періоди росту і досягання вівса й проса. Перший етап росту вівса і проса має такі ж назви, як і відповідний період досягання пшениці. Другий етап «сходи розвиваються» репрезентований такими лексемами: *кушч'у́йцец':а* (128, 129, 130, 132, 136, 137, 138, 172, 174, 179), *кушч'і́ц':а* (131, 133, 141, 170, 176, 182, 185) // [отó йак пшени́ц'а ростé / так і овес / з'ійшоў / тоді́ кушч'і́ц':а / вибрáсу́е стр'елку / ко́лос / цв'і́те / налива́йцец':а і дохо́де до_сп'і́лос'т'і //] (170); *куш'і́ц':а* (170), *ростé* (134, 139, 140, 168, 169, 171, 173, 175, 177, 178, 180, 181, 183, 184).

Третій період росту має ж такі найменування, як і відповідний етап досягання ячменю. Четвертий період «з'являється колос» репрезентований такими формами: *викида́/викида́йце ко́лос* (128, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 139, 170, 182, 184), *йде ў_ко́лос* (132, 134, 136, 137, 138, 140, 168, 177, 181, 183), *колосі́ц':а* (131, 134, 135, 185), *викида́ ко́лос* (130), *вибрáсу́е ко́лос* [прóсо з'ійде / тоді́ куш'і́ц':а дал'і іде ў_стр'елку і вибрáсу́е ко́лос / по́т'ім цв'і́те / ко́лос налива́йцец':а і сп'і́йце //] (170), *викида́ во́лот'* (141).

П'ятий етап росту вівса і проса має такі ж назви, як і відповідний період досягання пшениці. На позначення шостого періоду «наливається зерно» вживають такі ж самі найменування, як і для називання ячменю.

Сьомий етап росту «зріє» репрезентований такими формами: *дозр'іва́йце* (128, 129, 131, 136, 137, 138, 179, 180, 182), *зр'і́йце* (172),

сн'їє (128, 129, 133, 169, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 181, 183), *посн'івá/посн'івáїє* (140), *досн'івá/досн'івáїє* (141), *достигáїє* (168, 169, 171, 178, 184, 185), *достигá* (168, 171, 178, 184, 185), *стїгне* (135, 139).

Етапи росту й дозрівання гречки. Періоди росту і досягання цієї злакової культури мають такі ж найменування, як і етапи дозрівання жита.

Різні періоди росту і досягання кукурудзи. Перший етап «кукурудза сходить» має ж такі назви, як і відповідний період росту пшениці. Те ж саме стосується і другого етапу — розвитку сходів.

Третій період росту «з'являються стебла» репрезентований такими формами: *вихóде у трóбку* (136, 137, 138, 141, 168, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183), *їде ў стр'їлку/стр'їлку* (170, 182, 184, 185), *їде ў стеблó* (128, 129, 133, 169, 170), *стеблїц':а* (132, 139), *розвивáїєц':а кукурузїн':а/кукурудзїн':а* (130, 134, 135).

На позначення четвертого етапу «з'являється колос» використовують такі найменування; *викидáїє кóлос* (колосóк) (130, 133, 134, 135, 139, 141, 182, 184), *колосїц':а* (134, 135, 185), *викидá/викидáїє в'їник* (131), *вїбрáсуїє м'їтлїчку* (170).

П'ятий період росту «кукурудза цвіте» репрезентований такими лексемами: *цв'їтé* (в усіх обстежених пунктах), *красуїєц':а* (133, 136, 137, 138, 171, 172).

На позначення шостого етапу «поява качанів» використовують такі назви: *заўїáзуїєц':а пл'їд* (128, 129, 132, 134, 135, 139, 169, 172, 173, 174, 176, 179, 180, 182, 184, 185), *вїáжуц':а качанї* (131, 133, 136, 137, 138, 140, 168, 171, 175, 177, 181, 183), *зїаўл'áїєц'а качán* (141, 178), *вїбрáсуїє почáтки* [кукургўза схóде / їде ў стеблó / вїбрáсуїє м'їтлїчку / цв'їтé / вїбрáсуїє почáтки / наливáїєц':а / пóг'їм пер'їод молóчно-восковóїї і пóўноїї сп'єлос'т'ї //] (170); *викидáїє пл'їд* (131).

Сьомий період росту «наливається зерно» репрезентований такими елементами: *наливáїєц':а* (в усіх обстежених пунктах), *наливáїєц':а зернóм* (128, 129, 131, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 168, 169, 171, 172, 175, 176, 177, 180, 181, 182, 183, 185), *наливáїєц':а качán* (170, 173, 174, 178, 179, 184), *наливáїєц':а кукуруза* (130, 132, 134, 170).

На позначення восьмого етапу «зріє» використовують такі найменування: *дозр'івá/дозр'івáїє* (128, 129, 131, 132, 136, 137, 138, 179, 180, 182), *зр'їє* (172), *сн'їє* (128, 129, 133, 140, 141, 169, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 181, 183), *досн'івáїє* (141); *достигá/достигáїє* (168, 171, 178, 184, 185), *стїгне* (135, 139).

Етапи росту й дозрівання льону. Перший період розвитку цієї технічної культури «сходи» репрезентований такими найменуваннями: *проростá/проростáйе* (130, 134, 168, 171, 172, 175, 179, 180, 184, 185), *схóде* (140, 141, 169, 173, 176), *схóдит'* (182, 183), *виростá/виростáйе* (170).

На позначення другого етапу «сходи розвиваються» використовують такі назви: *ростé* (130, 134, 140, 168, 171, 175, 180, 183, 184), *виростá/виростáйе* (182), *кушч́иц':а* (182, 185), *кушч́у́йец':а* (179).

Третій етап «з'являються стебла» репрезентований формами *вихóде у_т_р_у́бку* (168, 171, 172, 175, 179, 180, 183), *идé ў_ст_р'ёлку/идé ў_ст_р'ёлку* (170, 182, 184, 185), *идé ў_стеблó* (170), *зйаўл'áйуц':а стéбла* (130, 134).

На позначення четвертого періоду досягання «цвіте» використовують назву *цв'итé* (в усіх обстежених пунктах).

П'ятий етап «з'являється насіння репрезентований такими формами: *зйаўл'áйуц':а с'іменá* (168, 170, 171, 172, 175, 179, 180, 182, 183, 184, 185), *зйаўл'áйец':а нас'ін':а* (130, 134, 171, 179, 182), *пойаўл'áйуц':а с'іменá* (135, 139), *пойаўл'áйец':а нас'ін':а* (170).

На позначення шостого періоду «зріє» використовують такі найменування: *достигáйе* (130, 134, 168, 171, 175, 184, 185), *достигá* (168, 171, 178, 184, 185), *дозр'івá/дозр'івáйе* (179, 180, 182), *зр'і́йе* (172), *сп'і́йе* (140, 175, 183), *посп'івá* (170).

Етапи росту й дозрівання соняшнику. Перший період досягання цієї технічної культури «сходи» репрезентований такими лексемами: *схóде* (135, 139, 140, 141, 169, 170, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183), *схóдит'* (139, 169, 170, 175), *проростá/проростáйе* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 136, 137, 138, 168, 171, 172, 184, 185).

На позначення другого етапу «сходи розвиваються» використовують таку назву: *ростé* (в усіх обстежених пунктах).

Третій період росту «з'являються стебла» репрезентований у такий спосіб: *вихóде у_т_р_у́бку* (136, 137, 139, 141, 168, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183), *идé ў_стеблó* (128, 129, 130, 138, 140, 169, 170, 182, 184, 185).

На позначення четвертого етапу «з'являється головка соняшника» використовують такі найменування: *зйаўл'áйец':а голóўка* (128, 129, 130, 138, 173, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 184), *викидá/викидáйе шл'áнку* (132, 134, 135, 141, 172, 175, 182), *зайáзу́йец':а гр'інка* (140, 168, 171, 185), *викидá гр'áнку* (131, 133), *зйаўл'áйец':а гр'áнка* [сон проростáйе / ростé / йде ў_стеблó/ зйаўл'áйец':а гр'áнка

або / *ка́жут' заўйáзуйец':а гр'ánка / пóт'ім цв'íte / пóт'ім гр'ánка налива́йец':а і сп'і́е //]* (133), *заўйáзуйец':а гр'ánка* (133), *заўйáзуйец':а корзінка* (128, 129, 136, 137, 139), *зйаўл'áйец':а ша́пка* (128, 129), *зйаўл'áйец':а кружа́лок* (138), *заўйáзуйец':а кружо́к* (138), *викида́йе со́н'ашник* (169), *пoйаўл'áйец':а голо́ўка* [ўсо́йашника св'ій пер'іод рóста // со́йашник сxóде / ростé / йде ў_стеблó / на_йóму пoйаўл'áйец':а голо́ўка / пóт'ім ц'а голо́ўка розкривáйец':а / со́йашник цв'íte і кабачкі посп'івáйут' //] (170); *викида́ ко́шик* (180). Між появою головки соняшника і цвітінням іноді виділяють проміжний етап — *голо́ўка розкривáйец':а* (170).

На позначення п'ятого періоду «цвіте» використовують назву *цв'íte* (в усіх обстежених пунктах). Між цвітінням і появою насіння соняшника іноді виділяють проміжний етап — *п'ідн'імáйец':а* [со́н'ашник сxóде / ростé / йде ў_стеблó / викида́ со́н'ашник / цв'íte / п'ідн'імáйец':а / зйаўл'áйуц':а кабачкі / достигáйе //] (169).

На позначення шостого періоду «з'являється насіння» використовують такі найменування: *зйаўл'áйец':а нас'ін':а* (128, 129, 130, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 168, 171, 173, 176, 177, 178, 181, 183, 184, 185), *зйаўл'áйуц':а с'ém'ечки* (131, 132, 135, 139, 141, 172, 174, 175, 185), *зйаўл'áйуц':а с'іменá/семенá/с'ім'енá/с'ем'енá* (128, 129, 131, 133, 136, 137, 168, 179, 180, 182, 185), *зйаўл'áйуц':а кабачкі́* (169, 170), *зйаўл'áйец':а сон* (131, 133, 134, 136, 137), *зйаўл'áйуц':а зérна* (171), *зйаўл'áйуц':а зерн'áта* (128, 129), *пoйаўл'áйуц':а сém'ачки* (135), *пoйаўл'áйуц':а сém'йачки* (128, 129), *налива́йец':а гр'інка* [со́йашник сxóде / ростé / йде ў_стеблó / пóт'ім заўйáзуйец':а гр'інка / цв'íte / пóт'ім налива́йец':а гр'інка і со́йашник сп'і́е //] (140).

Сьомий етап «зріє» репрезентований такими лексемами: *сп'і́е* (128, 129, 131, 132, 133, 140, 171, 173, 174, 175, 176, 177, 181, 183), *досп'івáйе* [падсо́нух спочáтку сxóде / пóт'ім ростé / вихóде ў_тру́бку / викида́йе шл'áпку / цв'íte / пóт'ім зйаўл'áйец':а нас'ін':а / дáл'і падсо́нух досп'івáйе //] (141); *кабачкі́ посп'івáйут'* (170), *достигáйе* (130, 134, 168, 169, 171, 178, 184, 185), *достигá* (168, 171, 178, 184, 185), *сті́гне* (135, 139), *дозр'івá/дозр'івáйе* (128, 129, 131, 132, 136, 137, 138, 179, 180, 182), *зр'і́е* (172).

Різні періоди росту і досягання буряків. Перший етап «сходи» репрезентований такими лексемами: *проростá/проростáйе* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 168, 171, 172, 184, 185), *сxóде* (139, 140, 141, 169, 170, 173, 174, 175, 176, 177, 181, 182, 183), *сxóдит'* (139, 170, 175).

Другий період росту «поява кількох листків» представлений такими назвами: *йде у_вілочку* (128, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 138, 139, 140, 141, 168, 169, 170, 171, 172, 175, 176, 178, 179, 180, 182, 184, 185), *викида́/викида́йе листо́чки* (133, 173, 174, 177, 181, 183), *зйаўл'а́йец':а листо́чки* (136, 137).

На позначення третього етапу «поява гички» використовують такі найменування: *росте́ гичка* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 169, 170, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185), *росте́ гич* (128, 129, 168, 171), *зйаўл'а́йец':а ботва́* (128, 129, 141, 172), *зйаўл'а́йец':а баді́л':а* (128, 129), *росте́ свекла́* (128, 129), *росте́ свекла* (138, 140).

Четвертий період досягання «корінь росте» репрезентований такими формами: *росте́ ко́р'ін'* (128, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 138, 139, 140, 170, 171, 173, 174, 176, 177, 181, 182, 183, 184, 185) // [бур'ак сходе́ / йде у_вілочку / це коли́ два листо́чка пе́рших зйаўл'а́йец':а // по́т'ім пост'іпе́н:о набира́йе пйа́т' / с'ем листо́чк'іў / ка́жут' / гичка росте́ / ко́р'ін' росте́ / поки́ його́ не_вікопайут' //] (170); *росте́ корневи́шче* (133, 136, 137, 141, 168, 172, 175, 178, 179) // [бур'ак пророста́ / викида́йе листо́чки / росте́ гичка / корневи́шче / пл'ід росте́ і созр'іва́йе //] (133), *іде ў_ко́р'ін'* (169, 180).

На позначення п'ятого етапу «росте плід» використовують такі назви: *росте́ пл'ід* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 138, 139, 140, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 185), *форму́йец':а пл'ід* (128, 129, 131, 138, 169, 184), *розвива́йец':а пл'ід* (136, 137), *росте́ бур'ак* (133), *утво́р'уйец':а корнепл'од* (141).

Шостий період росту «зріє» репрезентований такими формами: *сп'і́йе* (132, 135, 136, 137, 139, 140, 169, 173, 174, 175, 176, 177, 181, 183), *дозр'іва́йе* (128, 129, 131, 138, 172, 179, 180, 182), *созр'іва́йе* (131, 133), *достига́йе* (130, 134, 168, 171, 178, 184, 185), *достига́* (168, 171, 178, 184, 185), *росте́ корнепл'од* [бур'ак сходе́ / по́т'ім / йде у_вілочку / зйаўл'а́йец':а ботва́ / росте́ корневи́шче / утво́р'уйец':а корнепл'од / і да́л'і в'ін росте́ //] (141).

Слід звернути увагу і на стадії росту буряка, який залишають на другий рік для отримання насіння (висадок). Він має такі періоди досягання: [з_корнепл'оду ви́роста́йе суцв'і́т':а / або́ / ка́жут' / пуска́ стр'ілку / цв'і́те́ / по́т'ім зйаўл'а́йец':а нас'і́н':а //] (141).

Етапи росту і дозрівання картоплі. Перший період — «картопля сходить» має ж такі назви, як і аналогічний етап росту буряків. Другий етап «сходи розвиваються» репрезентований такими лексемами: *росте́* (130, 132, 134, 135, 139, 140, 141, 168, 169, 170, 171, 172, 173,

175, 176, 177, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185), *виг'а́гуєць':а* (128, 129, 131, 133, 136, 137, 138, 174, 179), *кушч'у́єць':а* (138).

На позначення третього періоду росту «з'являються стебла» використовують такі найменування: *йде ў_кушч* (128, 129, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 139, 140, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 177, 178, 179, 181, 182, 183, 184, 185) // [картошка сходе / росте / йде ў_кушч / цв'іте / заўйа́зуйец':а пл'ід / по́т'ім засиха́ баді́л':а і форм'у́єць':а пл'ід //] (169); *форм'у́єць':а кушч* (141, 176), *росте ў_баді́л':а* (170, 180) // [картошка пророста́ / а йак поса́д'ат' / то сходе / росте / по́т'ім у_баді́л':а росте / тоді́ нач'іна́йе цв'істі́ / по́йаўл'а́йец':а заўйа́з' // а коли́ баді́л':а посóхне / тоді́ уже́ карто́шку копа́йут' //] (170); *зйаўл'а́йец':а картоплі́н':а* (134).

Четвертий етап «цвіте» репрезентований лексемою: *цв'іте́* (в усіх обстежених пунктах).

На позначення п'ятого періоду росту «з'являється плід» використовують такі назви: *віа́жець':а карто́шка* (128, 129, 131, 133, 136, 137, 138, 140, 141, 168, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185) // [картошка сходе / росте / йде ў_кушч / цв'іте́ / віа́жець':а / виле́жуйец':а / достига́йе //] (140); *заўйа́зуйец':а карто́пла* (132, 134, 135, 139), *йде ў_зе́мл'у* (128, 129), *по́йаўл'а́йец':а заўйа́з' (170).*

Шостий етап «росте плід» репрезентований такими формами: *форм'у́єць':а пл'ід* (128, 129, 130, 135, 136, 137, 138, 139, 169, 173, 174, 177, 181, 182, 183), *росте́ пл'ід* (128, 129, 131, 133, 134, 136, 137, 138, 168, 171, 172, 175, 176, 178, 179, 180, 184, 185), *форм'у́єць':а корневі́шце* (131, 133), *виле́жуйец':а* (140).

На позначення сьомого періоду досягання «засихання бадилля» використовують такі найменування: *засиха́ баді́л':а* (128, 129, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 168, 169, 172, 173, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 185), *засиха́ картоплі́н':а* (130, 134, 141, 171, 175, 183), *со́хне баді́л':а* (170, 174).

Восьмий етап «дозрівання картоплі» репрезентований такими лексемами: *дозр'іва́йе* (128, 129, 131, 133, 136, 137, 138, 172, 179, 180, 182, 184), *созр'іва́йе* (131, 133), *достига́йе* (130, 134, 140, 168, 171, 175, 178, 184, 185), *сп'і́йе* (132, 135, 139, 173, 174, 176, 177, 181, 183).

Різні періоди росту і досягання огірків. Перший етап росту «сходи» має такі ж назви, як і аналогічний період росту буряків. Другий етап «сходи розвиваються» репрезентований такими лексемами: *сте́лиць':а* (135, 139, 140, 141, 168, 171, 172, 173, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 183) // [ог'ірки́ схода́т' / стéл'ац':а / цв'іту́т' / утво́р'у́йуц':а заўйа́з' і пуп'янок / расту́т' плоді́ / да́л'і пожоу́т'і́н':а баді́л':а //

сам пл'ід проходить' так'ї пер'іоди рóсту / заўйяз' / пўпйанок / ог'ірок / жоўт'ак //] (141); *розстел'айец':а* (138, 169) // [огірок проростá / розстел'айец':а / абó / йак шче кáжут' / плетéц':а / пóт'ім цв'ітé / ўйáжец':а / зйаўл'айец':а пўпйанок / ростé пл'ід / сп'ійе / стайé жоўт'акóм //] (138); *плетéц':а* (128, 129, 132, 133, 136, 137, 138, 174, 175, 176, 178, 184) // [гірок проростá / плетéц':а / цв'ітé / заўйáзуйец':а / зйаўл'айец':а пўпйанок / ростé пл'ід / сп'ійе гірок / йакшó ўчáсно не ўз'ірвáли / стайé жоўт'акóм абó спец'іáлно залишáйут' на нас'ін':а //] (133); *розпл'ітáйец':а* [зрáзу сáд'ат' зéрно / воно виростáйе ўч'отір'і листóч'ки / схóде / а тод'і розвивáйец':а абó розпл'ітáйец':а / цв'ітé // цв'іт обпíl'уйут' бжóли / получáйец':а пўпйанок / із дўпйанка виростáйе ог'ірок //] (170); *зйаўл'айец':а гўдина* (130), *зйаўл'айец':а огўдина* (134); *кушчўйец':а* (131), *вихóде у стеблó* (131), *розл'агáйец':а* (131); *вйивáйец':а ў ботвў* (185), *розвивáйец':а* (170).

На позначення третього періоду росту «цвіте» використовують лексему *цв'ітé* (в усіх обстежених пунктах).

Четвертий етап досягання «зав'язь» репрезентований такими лексемами: *заўйáзуйец':а* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 139, 141, 168, 169, 172, 173, 174, 177, 179, 181, 183, 185), *вйáжец':а* (128, 129, 131, 133, 136, 137, 138, 140, 171, 175, 176, 178, 180, 182, 184).

На позначення п'ятого періоду росту «поява плоду» використовують такі найменування: *зйаўл'айец':а пўпйанок* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185), *розвивáйец':а пўпйанок* (133, 174).

Шостий етап «росте плід» репрезентований такими формами: *ростé пл'ід* (128, 129, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 168, 169, 171, 172, 175, 179, 180, 182, 184, 185), *виростá ог'ірок* (141, 170, 173, 174, 176, 177, 181, 183), *ростé ог'ірок* (128, 129, 141), *формўйец':а пл'ід* (128, 129, 131, 138, 169, 184).

На позначення сьомого періоду «досягання» використовують такі назви: *сп'ійе* (128, 129, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 169, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 181, 183), *достигáйе* (130, 134, 168, 171, 172, 179, 180, 182, 184, 185). Іноді мовці у дозріванні плоду огірків виділяють такі стадії: *молочкó*, *молóчний воск*, *затверд'ін':а* (185).

Восьмий етап «поява переспілого огірка», який є необов'язковим для цієї культури репрезентований формою: *зйаўл'айец':а жоўт'ак* (в усіх обстежених пунктах), *утвóр'уйец':а пересп'ілий ог'ірок* (128, 129, 133).

Етапи росту і дозрівання гарбузів. Періоди росту і досягання гарбузів в основному однакові з етапами дозрівання огірків, тому ми докладно не зупинятимемося на них, а наведемо лише кілька ілюстрацій: [гарбузі / йак ог'ірки / сход'ат' / стел'ац':а / цв'ітут' / зай'язуйуц':а / зйаўл'айец':а пуп'янок / росте пл'ід / сп'іє //] (141); [гарбузі сад'ат' у'йамки зернечком і рос:адою // посад'ат' вонó сходе / тод'і росте / кажут' / розпл'ітаїец':а / цв'іте / заўяз' поймаўл'айец':а чи / кажут' / зай'язуйуц':а / дал'і гарбуз іде ў_рост / сп'іє //] (170).

Етапи росту, вирощування й дозрівання капусти. Перший етап «з'являються сходи» репрезентований такими лексемами: *пророст'а / пророст'ає* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185), *сходе* [капу́ста сходе / зйаўл'айец':а рос:ада / п'ік'іруїец':а / розвиваїуц':а ніжн'і листкі / зйаўл'айец':а голоўка / росте / сп'іє //] (140).

Другий період росту «з'являється розсада» представлений такими найменуваннями: *зйаўл'айец':а рос:ада* (майже в усіх обстежених пунктах), *вирост'ає рос:ада* [спочатку с'ійут' зернечко / потім вирост'ає рос:ада // капу́сту с'ійут' у_парники / такé риштован':а / а ў це риштован':а с'ійут' рос:аду // рос:аду рос:ажуйут' / росте вонá шул'акóм / це ш':е без_ліс'т'а / а потім нач'інаїє складатис'а голоўка //] (170).

На позначення третього етапу «розсаджується розсада» використовують такі назви: *п'ік'іруїец':а* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 177, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185), *розса́жуйец':а рос:ада (розса́да)* (140, 170, 175, 176, 179).

Четвертий період вирощування «висаджування розсади в ґрунт» репрезентований такими формами: *виса́жуйец':а ў_зёмл'у* (128, 129, 131, 132, 133, 134, 136, 137, 138, 140, 141, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 183, 184, 185), *виса́жуйец':а ў_ґрунт* (128, 129, 130, 135, 139), *са́диц':а ў_зёмл'у* (170, 178, 182). Іноді мовці перед п'ятим етапом виділяють стадію, за якої ще не з'явилося листя: [капу́ста росте шул'акóм //] (170).

На позначення п'ятого етапу «з'являється листя» використовують такі найменування: *розвиваїуц':а ніжн'і листкі* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 168, 170, 171, 173, 174, 176, 177, 178, 179, 181, 183), *зйаўл'айец':а ліс'т'а* (128, 129, 141, 168, 169, 170, 171, 172).

Шостий період росту «з'являється качан» репрезентований такими формами: *складáйец':a ў_голóўку* (128, 129, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 138, 168, 170, 171, 173, 174, 176, 177, 178, 179, 181, 183), *заўйáзуйец':a голóўка* (130, 134, 138, 139, 140, 176, 182, 184), *вйáжец':a качáн* (128, 129, 131, 132, 133, 136, 137, 138, 169, 172, 175, 180, 185), *згортáйец':a ў_качáн* [капу́ста пророста́йе / зйаўл'áйец':a рос:áда / по́т'ім вона́ п'ік'іруйец':a / виса́жуйец':a ў_зёмлу́ / зйаўл'áйец':a ліс'т'а / по́т'ім капу́ста згортáйец':a ў_качáн / да́л'і йде зб'і́л'шэ́н':a і досп'іва́н':a кача́на //] (141).

На позначення сьомого етапу «качан росте» використовують такі назви: *формúйец':a голóўка* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 168, 179, 182) // [капу́ста пророста́йе / зйаўл'áйец':a рос:áда / п'ік'іруйец':a / по́т'ім рос:áда виса́жуйец':a ў_грунт / розвивáйуц':a ніжні́ листкі́ / по́т'ім заўйáзуйец':a і_формúйец':a голóўка / óс'ін':у йде поўне́ формувáн':a голóўкі //] (130); *ростé* (128, 129, 133, 140, 141, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 180, 181, 183, 184, 185), *зб'і́л'шуйец':a качáн* (141).

Восьмий період росту репрезентований такими елементами: *поўне́ формувáн':a голóўкі* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 168, 169, 179, 182), *сп'і́йе* (140, 169, 170, 173), *досп'іва́ / досп'іва́йе* (141).

Капу́ста може вирощуватися і без розсади. Уцьому разі наступним етапом після посіву і сходів є проривання: [капу́сту проривáйут' //] (у всіх обстежених пунктах).

Різні періоди росту, досягання і вирощування помідорів. Перший етап «з'являються сходи» репрезентований такими лексемами: *пророста́йе* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185), *схо́де* (131, 133, 140, 141, 170), *сходит'* (131, 133, 141).

На позначення другого періоду «сходи розвиваються» використовують назви *ростé* (в усіх обстежених пунктах) і *п'ідн'іма́йец':a* [пом'ідори́ сход'ат' / п'ідн'іма́йуц':a / розвивáйуц':a листкі́ та сте́бла / цв'іту́т' / зйаўл'áйец':a заўйáз' / по́т'ім плоді́ росту́т' / спочáтку зелéні́ / по́т'ім красн'і́йут' //] (169).

Третій етап «з'являються листя і стебла» репрезентований такими елементами: *йде ў_кушч* (128, 129, 131, 133, 136, 137, 138, 140, 141, 168, 171, 172, 173, 174, 175, 177, 180, 181, 182, 183, 185) // [баклажа́ни сход'ат' / росту́т' / йду́т' у_кушч / цв'іту́т' / заўйáзуйуц':a / зйаўл'áйуц':a зелéні́ баклажа́ни / по́т'ім почина́йут' червон'і́ти і сп'і́йут' //] (133);

розвива́йуц':а листкі та сте́бла (130, 132, 134, 135, 139, 169, 176, 179, 184), *йде ў сте́бло* (178, 182, 184), *зйаўл'а́йуц':а ліс'т'а і сте́бла* (135, 139).

На позначення четвертого періоду росту «цвітіння» використовують назву *цв'і́тэ* (в усіх обстежених пунктах).

П'ятий етап «поява зав'язі» репрезентований такими лексемами: *зай́а́зуйец':а* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185), *вйа́жец':а* (140, 174, 176) // [помидо́ри схо́д'ат' / зйаўл'а́йец':а рос:а́да / по́т'ім вона́ розса́жуйец':а / да́л'і виса́жуйец':а ў зе́млю / йакшо́ ўсе ўпор'а́дку / ка́жуг' / прийн'ала́с'а / по́т'ім йде ў кушч / помидо́ри цв'іту́т' / вйа́жуц':а / налива́йуц':а / сп'і́уг' //] (140).

На позначення шостого періоду «з'являються зелені помідори» використовують такі найменування: *зйаўл'а́йуц':а зе́ле́ні пом'ідо́ри* (в усіх обстежених пунктах), *пойаўл'а́йуц':а зе́ле́ні пом'ідо́ри* (128, 129, 139, 170, 172, 177, 181, 183), *зйаўл'а́йуц':а зе́ле́ні баклажа́ни* (128, 129, 133, 136, 137, 138, 170, 184), *поаўл'а́йуц':а зе́ле́ні баклажа́ни* (128, 129, 170), *зйаўл'а́йуц':а зе́ле́ні помидо́ри* (174), *зйаўл'а́йуц':а зе́ле́ні тома́ти* (128, 129, 131, 180), *поаўл'а́йуц':а зе́ле́ні тома́ти* (128, 129).

Сьомий етап «помідори червоніють» репрезентований такими лексемами: *красн'і́уг'* (128, 129, 130, 131, 133, 136, 137, 138, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 177, 180, 181, 183, 184, 185), *червон'і́уг'* (128, 129, 130, 134, 135, 139, 141, 168, 171, 176, 178, 179, 182), *бур'і́уг'* (128, 129, 131, 136, 137), *налива́йуц':а* (140).

На позначення восьмого періоду «достигання» використовують такі найменування: *сп'і́іе* (128, 129, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 139, 140, 169, 170, 173, 174, 176, 177, 181, 183), *посп'і́ва́/посп'і́ва́іе* (128, 129, 131, 136, 137), *досп'і́ва́/досп'і́ва́іе* (141).

Помідори вирощують і з використанням розсади. У такому разі наступним етапом після посіву і сходів є «поява розсади»: *зйаўл'а́йец':а рос:а́да* (майже в усіх обстежених пунктах), *пойаўл'а́йец':а рос:а́да* (128, 129, 133, 136, 137, 139, 170, 172), *вироста́/вироста́іе* (170).

Третій період «розсада росте» репрезентований такими елементами: *прийн'ала́с'а* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 141, 168, 169, 170, 172, 173, 174, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185), *ростé* (139, 140, 171, 175, 178).

На позначення четвертого етапу «розсаджується розсада» використовують такі назви: *н'ік'і́руйец':а* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 177, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185), *розса́жуйец':а рос:а́да* (140, 170, 175, 176, 179).

П'ятий період «висаджування розсади в ґрунт» репрезентований такими формами: *виса́жуйеџ':а ѱ́зџ́мл'у* (128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 177, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185), *виса́жуйеџ':а ѱ́ґрунт* (128, 129, 130, 135, 139), *са́диц':а ѱ́зџ́мл'у* (170, 178, 182). Далі йдуть стадії, спільні з безрозсадним способом, з етапами росту і досягання, на вивчення яких, переважно, і спрямована наша робота (див. 3-й етап «з'являються листя і стебла» — 8-й «досягання»).

Номінація етапів росту й досягання сільськогосподарських рослин засвідчує наявність різної кількості елементів і характеризується неоднаковою деталізацією спільного для ряду денотатів семантичного простору. Так, наприклад, жито, пшениця, ячмінь, просо, овес, гречка мають 7 основних стадій росту і відповідно 7 мовленевих елементів (семем) на їх позначення, кукурудза, картопля і помідори в своєму розвитку проходять 8 етапів, а отже й номінація їх періодів росту і досягання об'єднує в собі 8 значень, льон і буряк — 6.

Навіть сегментація зовсім вузького фрагмента цього семантичного простору має відмінності відповідно до різних рослин, пор. етап «з'являється плід» для жита, пшениці, ячменю — *йде ѱ́ко́лос, викида́йе ко́лос, колоси́ц':а*; для кукурудзи — *ви́а́жуц':а кача́ні, ви́бра́суџе почáтки*; для соняшника — *ко́шик викида́йе, викида́йе гр'áнку, завйáзуџец':а гр'áнка, гр'áнка завйáзуџец':а, зйáу́л'áйец':а голо́ўка, завйáзуџец':а корзинка, зйáу́л'áйец':а ша́пка, викида́йе шл'áнку, викида́йе со́н'ашник*; для льону — *зйáу́л'áйуц':а/по́йáу́л'áйуц':а с'іме́на, зйáу́л'áйец':а/по́йáу́л'áйец':а нас'і́н':а*; для огірків — *зйáу́л'áйец':а ну́пйáнок, розвивáйец':а ну́пйáнок*; для помідорів — *зйáу́л'áйуц':а/по́йáу́л'áйуц':а зелéні пом'і́дбри/помидб́ри, зйáу́л'áйуц':а/по́йáу́л'áйуц':а зелéні баклажа́ни, зйáу́л'áйуц':а/по́йáу́л'áйуц':а зелéні тома́ти*; для капусти — *складáйец':а ѱ́голо́ўку, завйáзуџец':а голо́ўка, ви́а́жец':а качáн, згорта́йец':а ѱ́кача́н*. Однак, слід відзначити, що найменування на позначення певного періоду чи досягання можуть містити загальну назву, яка є спільною для багатьох рослин і виступає своєрідним об'єднавчим чинником у тій або іншій мікрогрупі назв. Наприклад, таким універсальним елементом у наведеному вище сегменті є словосполучення *зйáу́л'áйец':а пл'і́д*.

Слід звернути увагу й на першу стадію росту картоплі. Вона представлена у центральнослобожанських говірках лексемами *схóде/схóдит'* і *проростá/проростáйе*, проте у деяких говірках спостерігається розрізнення цих назв: *схóде/схóдит'*) — перший етап росту

картоплі, *проростá/проростáйе* — поява на картоплі, яка зберігається в погребі чи деінде, паростків.

Узагалі ж найменування основних етапів росту і дозрівання сільськогосподарських культур не виявляють тенденції до зникання, хоч і дуже давні. Проте останнього часу спостерігаємо певну уніфікацію назв у складі цієї ЛСГ, що пов'язано з проникненням до говіркового мовлення ряду термінізованих слів і словосполучень або ж терміно-подібних утворень: *формúйец':а пл'ід, йде ў_рост стеблó, формúйец':а кушч, ростé корневіщиче, ростé корнеплóд* й ін. Такі найменування є універсальними, оскільки використовуються для називання стадій росту різних сільськогосподарських рослин. Так, наприклад, утворення *формúйец':а пл'ід* може означати період розвитку плодів пшениці, проса, вівса, картоплі, буряків, огірків і гарбузів. Ці форми свідчать і про те, що зазначена лексико-семантична група, внаслідок впливу літературної мови, зазнає певної уніфікації. Однак, поряд зі згадуваними вище найменуваннями, функціонують і спеціальні утворення, які називають стадію росту тільки однієї конкретної сільськогосподарської культури або ж період, спільний для рослин лише однієї ботанічної групи. Наприклад, етап формування плодів злакових рослин передається такими спеціальними назвами — *набирáйе зерно́, полов'áйе*; капусти — *зб'á'шуйец':а качáн*; картоплі — *вилéжуйец':а*. Зрозуміло, що специфічність таких найменувань залежить від особливостей розвитку тих або інших культур.

Терміноподібні елементи не слід плутати із загальноновживаними словами, як, наприклад, *цв'íte, достигáйе* й іншими, які також є до певної міри універсальними, оскільки є спільними для всіх аналізованих у розділі лексико-семантичних мікрогруп. Хоча знову ж таки поряд із цими назвами у говірковому мовленні можуть функціонувати «локальніші» найменування, зокрема, стадія цвітіння зернових культур має у центральнослобожанських говірках разом із *цв'íte* і вужчу назву (специфічнішу) — *красúйец':а*.

Отже, термінізовані утворення, як і загальноновживані номени, відзначаються універсальністю, проте вони відомі не всім носіям тієї або іншої говірки.

ЛСГ «найменування етапів росту і досягання сільськогосподарських рослин» загалом має такі елементи: 1) загальноновживані слова й словосполучення — *схóде, проростá (йе), дозр'івá (йе), достигá (йе), колосúц':а, йде ў_стеблó, сн'áйе* та ін.; 2) прототерміни або ж термінізовані чи терміноподібні елементи: *молóчна, молóчно-вóскова/восковá зр'á'іс'т', молóчна* і *пóўна сн'á'іс'т'/сн'éлос'т', пóўне формувáн':а*

голю́ки, йде́ у́ рост стебл́о, формúйец':а корневі́ше, формúйец':а пл'ід, росте́ корнепл́од; молочко́, молóчний воск, затверд'ін':а (кінцеві стадії досягання огірків); 3) говіркóві утворення — кабачкí посп'івáйт' (насіння соняшника), росте́ гич, падсо́нух досп'івá (йе), викидá (йе) гр'áнку, заўйáзуйец':а гр'ínка/гр'áнка, зйáўл'áйец':а сон, росте́ свеклá/свёкла (листя буряків), вибрáсу́е м'ітл́ічку, вибрáсу́е почáтки.

Збираючи матеріал, ми опитували інформаторів різних вікових груп, оскільки, на нашу думку, дослідження говорів із урахуванням різноманітної здиференційованості діалектоносіїв (залежно від віку, освіченості, професії, соціальної і мовленнєвої активності тощо) об'єктивне і перспективне, бо дає можливість простежити динаміку змін лексико-семантичних систем на сучасному етапі розвитку говорів. Отже, зауважимо, що мовляни до 25 років частіше використовують для називання основних етапів росту й дозрівання культивованих рослин загальноновживані номени, рідше — «термінізовані слова і словосполучення» і майже зовсім не користуються діалектизмами. Сільчани середнього віку вживають значну кількість терміноподібних форм і частіше, ніж молоді, використовують у мовленні говіркові утворення. Звичайно, уживають вони й загальновідому лексику на позначення різних періодів росту й досягання сільськогосподарських культур. Мовці старші за 60 років значною мірою послуговуються загальновідомими і говірковими назвами і дуже рідко використовують терміноподібні слова і словосполучення. Найбільшу кількість прототермінів спостерігаємо, природно, у мовленні сільських фахівців — агрономів, механізаторів й ін.

2.5. Найменування сільськогосподарських робіт

Лексика на позначення дій, пов'язаних з обробіткою землі, вирощуванням сільськогосподарських культур, збиранням і збереженням урожаю, має досить складну структуру й об'єднує декілька лексико-семантичних мікрогруп із різнорідною структурною організацією. Дослідження цих мовленнєвих елементів може мати не тільки лінгвістичний характер, воно відповідає також на питання про наявність тих чи інших реалій у житті й побуті слобожан.

На позначення сільськогосподарських робіт можуть використовуватися як іменники, так і дієслова. Їх семантика, як правило, має прямий стосунок до хліборобства і процесів, що його супроводжують.

У досить значній кількості випадків процес позначається у говірковому мовленні одним дієсловом. Назви таких дій усталені й загальнозрозумілі. На їх позначення в мовленні опитаних носіїв діалекту